

дистриб'юторських колах існує значна проблема зі зниженням доходів. В той же час, в лідерських колах побутує думка, що саме через загальне падіння доходів населення, дистриб'ютори тепер часто перетворюються просто на споживачів, обмежуючи цим всю свою мережеву активність. Відтак, мережевим лідерам доводиться витратити значно більше зусиль, в тому числі щодо попередження та уникання конфліктів, ніж в довоєнні часи, підтримуючи, зацікавлюючи та організуючи свої мережі, щоб просто заохотити їх займатися саме дистриб'юторською діяльністю та подальшим розвитком та побудовою мереж. За словами самих лідерів, доводиться більше приділяти уваги індивідуальному підходу, психологічній підтримці та професійній допомозі як новачкам, так і «старожилам» мережі, усвідомлюючи разом з тим, що вкладені зусилля далеко не завжди виправдають себе. Проте, в воєнні часи саме така модель лідерської поведінки разом з більш чіткою роботою самого лідера та лібералізацією його рольової поведінки, очевидно, є найбільш ефективною та дієвою і дозволяє підтримати роботу в мережі, і зберегти саму мережу в цілому. Втім, значна професійна допомога з боку власне самих MLM-компаній у вигляді тренінгів, семінарів, інших заходів підвищення лідерської кваліфікації та компетентності, заходи, спрямовані на підтримку та згуртування мереж, а також сучасна практика ведення роботи переважним чином через соціальні мережі, самі по собі дуже сприяють, як зменшенню конфліктогенності спілкування в MLM-мережах, так і створенню дуже сприятливого соціально-психологічного середовища для мережевої діяльності та взаємодії. Що, в свою чергу, сприяє об'єднанню та кооперації дистриб'юторів, а відтак, і підвищенню ефективності управлінської діяльності самого мережевого лідера. Безумовно, всі вищенаведені спостереження та узагальнені результати їх аналізу можна вважати лише своєрідним оглядовим дослідженням даної тематики, оскільки вітчизняне MLM-середовище, як і вся наша країна зараз знаходяться саме в процесі перманентної трансформації, викликані умовами та реаліями воєнних часів. Відтак, особливості рольової поведінки лідерів MLM в зв'язку з соціально-психологічними конфліктами в їх управлінській мережевій діяльності, як і трансформаційні процеси у вітчизняному MLM в цілому, потребуватимуть в подальшому значно більш розгорнутого та ретельного дослідження, що сприятиме кращому розумінню феномену MLM-бізнесу загалом.

**БУШАЙ І.М.**, доктор психологічних наук, професор кафедри психології та педагогіки НаУКМА (м. Чернігів)

## **ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІМУНІТЕТУ МОЛОДІ ЯК ОПІР ДЕСТРУКТИВНИМ ВПЛИВАМ**

Поняття «іmunітет», «соціальний іmunітет», наскільки мені відомо, не використовувалися у психологічних наукових публікаціях, особисто я не зустрічав. Причина запозичення та екстраполяція цих категорій саме із медико-біологічних наук є важливою з огляду на їх науковий зміст.

Як добре відомо ще з курсу шкільної програми, іmunітет – це здатність організму підтримувати свою життєдіяльність та біологічну індивідуальність шляхом впізнання та знешкодження чужорідних, потенційно небезпечних речовин і клітин (в тому числі бактерій, вірусів, пухлин, інфекцій, токсинів). В організмі цю важливу місію забезпечують імуноцити, тобто спеціальні клітини, які підтримують антигенний гомеостаз внутрішнього середовища.

Будь-який патоген (мікроорганізм, що викликає хворобу, хворобливий стан, руйнування), після проникнення у багатоклітинний організм зустрічає іmunну відповідь, активно нейтралізується (руйнується) системою захисту (Ситник І.О., 2009, Люта В.А., 2008). Отже, іmunна система забезпечує біологічне виживання організму, відповідно соціальний іmunітет підтримує гомеостаз людини у навколишньому соціальному світі, сприяє ефективній соціальній адаптації.

Соціальний іmunітет з позиції сучасної соціології є механізмом захисту суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз. До останніх відносять чужі цінності, норми, культурні впливи деструктивного характеру, що знищують інтегрованість і адаптаційний потенціал спільноти. Соціальний іmunітет забезпечує відторгнення руйнівних тенденцій, стабільність і впорядкованість життєдіяльності внутрішнього середовища.

З позиції психології та конфліктології соціальний іmunітет правильно тлумачити як особистісне новоутворення, що поступово формується в період активної соціальної взаємодії зі світом, забезпечує несприйняття зовнішніх деструктивних впливів.

Об'єктивно це поняття більш широке, ніж просто один із захисних психологічних механізмів, оскільки включає функції ефективної соціалізації, регуляції поведінки, інтегрованості та цілісності образу Я особистості. Соціальний іmunітет формується лише у взаємодії із суспільством на рівні свідомості підростаючої особистості, її безсвідомого та рефлексів нервової системи, організму в цілому.

Особистісний іmunітет визначаю як динамічне новоутворення дитини, починаючи з пубертатного періоду, із індивідуальною тенденцією до розвитку або згасання впродовж онтогенезу. Зміст цього явища вивчався за такими показниками — стиль сімейного виховання; розвиток образу світу, його когнітивна складність, емоційна насиченість, реалістичність (Бушай І.М., 2007); образу Я — адекватність, відповідність із образом ідеального Я; системи цінностей; сформованість потребово-мотиваційної сфери; загальний інтелект як схильність до успішного навчання, виховання; соціальне спілкування у групі — тенденції до конформізму або більшої автономності, незалежності від лідера.

У результаті отриманий анамнез дослідження групи із майже 300 осіб, із них 2/3 чоловіків, 1/3 жінок віком від 21 до 57 років, був класифікований за критерієм мобілізації потенціалу організму, психіки чинити опір деструктивному впливу соціального оточення.

Виділено мінімальний, низький, середній, високий, максимальний рівні соціального імунітету досліджуваних із аддиктивними формами поведінки. Визначено якісні характеристики, які на думку зовнішніх експертів, фахівців із клініки наркології та центрів реабілітації алко-наркозалежних пацієнтів, є такими, що відображають загальну тенденцію прояву соціального імунітету.

Найбільш проблемні в плані рецидивів виявилися люди із мінімальним та низьким рівнями соціального імунітету, які не спроможні до самостійної соціальної адаптації. Їм властивий егоцентризм, соціальна роль жертви, поведінка нагадує пошук складнощів, проблем на «рівному місці». Значною мірою це пов'язано із неправильним сімейним вихованням, коли батьки занадто опікають дитину від всього негативного і дитина не формує навичок самостійного життя.

Середній рівень соціального імунітету проявляється в успішній соціалізації, здатності долати життєві негаразди, труднощі, проте епізодично, за складних умов приймати неадекватні рішення, які шкодять здоров'ю.

Високий та максимальний рівні соціального імунітету зустрічаються у людей із високою адаптивністю в будь-яких умовах, відторгнення негативного соціального впливу відбувається завдяки інстинкту самозбереження, реалістичному погляду на світ та адекватній самооцінці.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Бушай, І.М. (2007). Психологічні особливості розвитку образу світу школярів: Монографія. Чернігів: Державне підприємство „Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації”. 382 с.
2. Люта В.А., Кононов О.В.(2008) Мікробіологія: підручник. К. Медицина. 456 с.
3. Ситник І.О., Климнюк С.І., Творко М.С.(2009) Мікробіологія, вірусологія, імунологія. Підручник. Тернопіль: ТДМУ. 392 с

**VERESHCHAHINA T. O.**, PhD (Edu), Senior postdoctoral researcher, Department of Education, UniFr, Switzerland, **Bodnar A. Ya.**, PhD (Psy) Associate Professor, Department of Psychology and Pedagogy, NAUKMA, Ukraine, Lyashchenko O. A., PhD (Phil), Associate Professor, Department of Foreign Languages of the Faculties of Natural Sciences of the Institute of Philology, KNU, Ukraine

## EMPATHETIC LEARNING DESIGN IN FACE OF WAR CHALLENGES

Learning or instruction design is the core element of teaching and learning process. It is based on a specific instructional design model, customized for a particular subject and situation. Essentially, it outlines what learners and teachers can or should do with the resources and tools available. For example, Ardouin (EPALE, 2015) considers instructional design and the transformation that involves a change for improving personal, technical, social or professional situations for the best learning.

The concept of learning design is particularly important in the face of war-related challenges when previous learning schemes and teaching experiences do not work.